

Stavovi i mišljenja studenata treće godine preddiplomskog studija sestrinstva o odlasku na rad u inozemstvo

Jasić Ivana¹, Lučanin Damir²

¹Dodiplomski studij sestrinstva, Zdravstveno veleučilište u Zagrebu,

²Katedra za zdravstvenu psihologiju, Zdravstveno veleučilište u Zagrebu,

SAŽETAK

Uvod: Iako je sve više onih koji su svjesni sestrinskih migracija, ipak se stječe dojam kako još uvijek nemamo potpune informacije o dimenzijama ove pojave. Sestrinstvo u Europi je regulirana profesija za koju se provodi standardizirano visokoškolsko obrazovanje koje osigurava mogućnost mobilnosti završenih studenata u sve zemlje EU. Kako trenutno u RH oko 4000 studenata koji na visokim učilištima stječu kvalifikacije za medicinske sestre može se očekivati da već studenti u obzir uzimaju rad u inozemstvu kao opciju svoga zapošljavanja.

Cilj: Osnovni cilj ovoga rada bio je procijeniti stavove i mišljenja studenata završne godine studija sestrinstva na Zdravstvenom veleučilištu Zagreb o migracijama medicinskih sestara.

Metodologija: Sudionici istraživanja su bili studenti završne godine studija sestrinstva na Zdravstvenom veleučilištu, koji su ispunili online anketu za provjeru stavova i mišljenja o odlasku na rad u inozemstvo.

Rezultati: Rezultati ovog istraživanja ukazuju kako oko 42% studenata po završetku studija planira ostati raditi u RH, njih 33% se planira zaposliti negdje u inozemstvu (zemlje EU), dok je njih 25% suzdržano. Najčešće spominjani razlozi odlaska iz RH su plaća, radni uvjeti i veća mogućnost napredovanja. Najčešće navođeni razlozi za ostanak u RH su poznato okruženje, troškovi stanovanja te poznavanje jezika.

Zaključak: Rezultati ukazuju na ozbiljnost problema migracija u sestrinstvu, jer već za vrijeme studija jedna trećina studenata razmišlja o odlasku na rad u inozemstvo. Podaci upozoravaju na potrebu promjena cijelog niza okolnosti u zdravstvu ukoliko želimo smanjiti sestrinske migracije.

Ključne riječi: studenti sestrinstva, migracije u sestrinstvu, stavovi, visina plaće, uvjeti rada

Uvod

Glavna svrha pisanja ovoga rada kao i trenutno aktualni problem je odlazak visokoobrazovanih sestara van granica Hrvatske. Nezadovoljstvo visokoobrazovanih medicinskih sestara prvenstveno proizlazi zbog ne dobivanja željenog radnog mjesta. Pritom težeći zadovoljavanju pozitivne bilance egzistencijalnih pitanja u konačnici te održati motivaciju za daljnji pronalazak mogućeg radnog mjesta. Prema Pravilniku o pripravničkom stažu zdravstvenih djelatnika (»Narodne novine«, broj 150/08, 71/10 i 139/10) po članku 3. Zdravstveni radnici koji su završili obrazovanje prema integriranom curriculumu ne obavljaju pripravnički staž niti polažu stručni ispit. Svi koji su upisali prvu godinu redovnog preddiplomskog studija Sestrinstva u akademskoj godini 2013.-2014. a da je studijski program usklađen s Direktivom 2005/36/EC, te Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i njegovim

izmjenama i dopunama (Narodne Novine, broj 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 46/07) „Ne moraju polagati stručni ispit niti obavljati pripravnički staž.“

Problem se godinama spominje, a prvostupništvo se gotovo ne priznaje za rad. Dok za magistre sestrištva i diplomirane medicinske sestre nije niti složen zakon za obavljanje same pozicije sukladno stupnju obrazovanja, te obavljaju svoje poslove u zdravstvenim sektorima kao prvostupnici, srednje medicinske sestre/tehničari, optičari, dentalni asistenti, primalje ili njegovatelji. Sestrištvo je u odnosu prema medicini kao znanosti i liječništvu potrebno definirati kao zasebnu znanstvenu disciplinu, sa cjelokupnim znanjima, metodama, procedurama i vještinama, ali i dio cjelokupne medicinske znanosti uopće. Stoga se medicinske sestre obrazuju dalje, na stručnim, diplomskim i poslijediplomskim studijima stječu akademsku naobrazbu i dalje usavršavaju na svim obrazovnim nivoima. Govorimo pritom o cjeloživotnom učenju. Trenutna situacija u sestrištvo u Hrvatskoj ne može se okarakterizirati kao izrazito negativna jer su u novije vrijeme napravljeni pozitivni pomaci, iako je sestrištvo u odnosu na liječništvo i povijesno puno mlađa grana djelatnosti. Stoga, u budućnosti treba nastaviti djelovati jačim tempom medicinskih sestara/tehničara kao cjeline, ne pojedinačno svatko za sebe.

Procjenjuje se da u RH nedostaje 8 - 10 tisuća medicinskih sestara, no podaci HZZ - a ukazuju na jedan paradoks, prema kojem je unatoč potražnji za 4,853 medicinskih sestara i 1,634 viših medicinskih sestara, nezaposleno 1,053 medicinskih sestara te 346 viših medicinskih sestara za listopad 2016. godine. Ono na čemu Ministarstvo zdravstva radi, očituje se u Nacionalnoj strategiji razvoja zdravstva 2012.-2020, pri čemu ističe Prioritet 1 i Prioritet 2, koji direktnim ili indirektnim putem utječe na migracije medicinskih sestara u RH. Prioritet broj 1 jest razvoj informatizacije i e - Zdravstva, što će modernizirati sustav i poboljšati komunikaciju između zdravstvenog sustava i pacijenata, čime će se značajno smanjiti broj nepotrebnih pretraga, povećati kvaliteta liječenja te uštedjeti vrijeme (1).

Uzevši u obzir sve navedeno, vidljivo je kako je ključna suradnja Ministarstva zdravstva, HKMS-a, HUMS-a, MZiO, te usklađivanje odrednica s Europskom unijom. Pozitivan primjer takvog oblika suradnje jest i Poljska, koja je Uredbama Ministarstva zdravstva i Institucija za visoko obrazovanje koju priznaju nadležna tijela regulirala problem kvalifikacija srednjih medicinskih sestara te viših medicinskih sestara na tržištu EU (2). Istraživanje koje je provedeno na 9.996 anketiranih medicinskih sestara u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti u 79 % bolnica prema kojem 81,4 % ispitanika navodi loše međuljudske odnose u radnoj sredini, a 49 % anketiranih izjavljuje da bi otišlo na rad u inozemstvo, što govori o nezadovoljstvu uvjetima rada (3). Prema popisu stanovništva iz 2011. u Hrvatskoj živi 4.284,889 stanovnika. Broj medicinskih sestara na 100.000 stanovnika u 2011. godini iznosio je 579, što je manje od prosjeka EU koji je u 2011. godini iznosio 836 sestara na 100.000 stanovnika. Omjer broja medicinskih sestara i liječnika u Republici Hrvatskoj je u 2011. godini bio 2,04, a već 2012. godine pao je na 1,89 (4).

Broj medicinskih sestara se značajno mijenjao u Hrvatskoj pogotovo tijekom domovinskog rata, a u razvijenim zemljama Europe dolazi do velikog povećanja broja medicinskih sestara, pa su tako broj medicinskih sestara i liječnika na 1.000 ili 100.000 stanovnika bitni pokazatelji razvijenosti

zdravstvenog sustava u europskim zemljama i predstavljaju polazište za usporedbu sustava zdravstvene zaštite između zemalja i regija svijeta (4).

Metodologija

Provedeno je kvantitativno istraživanje putem online samostalno administrirane ankete gdje je istraživanju pristupilo 74 studenta treće godine preddiplomskog studija sestrinstva Zdravstvenog veleučilišta u Zagrebu poradi osvrta na složene čimbenike te moguća rješenja problema migracije medicinskih sestara u RH. Uzorak je bio prigodnog broja (74) kao ukupan broj studenata. Prosječna dob ispitanika je 21 – 28 godina, što od ukupne brojke čini 6 ispitanika (muškog spola) i 68 ispitanica (ženskog spola). Prije samog provođenja, ispitanicima je objašnjeno da će njihov identitet biti u potpunosti zaštićen, te da njihovo neslaganje sa sudjelovanjem u ovom istraživanju neće imati nikakvih posljedica na njihovo studiranje. U svrhu istraživanja pripremljen je upitnik koji se sastojao od dvije inicijalne čestice i rubriku za obrazloženje u obliku komentara. U prvom dijelu čestice, studenti su mogli izabrati opciju Planiram raditi u RH. Drugi dio čestice, koji su studenti također kao ponuđeni odgovor mogli izabrati je Planiram se zaposliti u Inozemstvu. U radu će se koristiti deskriptivna metoda prikaza rezultata uz mjere centralne tendencije.

Rezultati i rasprava

U istraživanju je sudjelovalo 74 studenta treće godine dodiplomskog studija sestrinstva Zdravstvenog veleučilišta u Zagrebu poradi osvrta na složene čimbenike te moguća rješenja problema migracije medicinskih sestara u RH. Istraživanje je provedeno u mjesecu prosincu 2016. godine. Prikazani su najreferentniji rezultati na postavljena pitanja o planiranju ostanka u RH i planiranju valstitog zapošljavanja van granica RH, odnosno Inozemstvu.

Posljednjih se godina medicinski djelatnici, uključujući same sestre, sve više odlučuju na izlazak van granica RH. Smatraju kako će tamo lakše napredovati, steći bolje prihode te samim time biti sretniji. Rezultati dobiveni ovim istraživanjem pokazuju da 42 % studenata po završetku studija planira ostati i potražiti stalni radni odnos unutar granica RH, a njih 33 % se planira zaposliti negdje u inozemstvu (zemlje EU). Svega 25 % studenata sestrinstva je suzdržano. Dolazi do novog porasta broja sestara više stručne spreme koji je 2010. godine iznosio 3.931. Taj trend povećanja, kojemu je doprinijelo otvaranje brojnih Stručnih studija sestrinstva diljem Hrvatske, se nastavlja i do danas (HZJZ) (4).

Visoko razvijene zemlje u Europi kontinuirano povećavaju broj medicinskih sestara u svojim zdravstvenim sustavima, pa tako zemlje poput Finske, Belgije, Irske, Danske, Islanda, Švicarske, UK, i dr. razvijaju svoje zdravstvene sustave upravo povećanjem broja sestara koji u tim zemljama dostiže i više od 1500 medicinskih sestara na 100.000 stanovnika. U isto vrijeme te zemlje prilagođavaju zdravstvene sustave smanjenjem broja akutnih kreveta, sve kraćom hospitalizacijom i većim stupnjem javnozdravstvenog djelovanja. Visoko razvijene zemlje u Europi se ne razlikuju bitno od manje razvijenih po broju liječnika, već po većem broju medicinskih sestara (5).

Program školovanja medicinskih sestara u RH traje 3 godine (VI semestara) po čijem završetku medicinska sestra stječe naziv prvostupnice sestrinstva, također medicinskim sestrama nudi se mogućnost upisa stručnih/sveučilišnih diplomskih studija u trajanju od 2 godine nakon kojeg dobivaju naziv magistre/diplomirane medicinske sestre. Po završetku školovanja medicinska sestra biti će kompetentna za obavljanje svih zadataka opće sestrinske prakse uključujući unapređenje zdravlja, sprečavanje bolesti i direktnu njegu oboljelih ili onesposobljenih ljudi svih uzrasta u zdravstvenim ustanovama i zajednici. Također i obavljati zdravstveno odgojne aktivnosti, djelovati u potpunosti kao ravnopravan član zdravstvenog tima, obavljati edukaciju i nadzor medicinskih sestara i pomoćnog osoblja za njegu i naposljetku biti uključena u istraživačke aktivnosti.

Školske godine 2005/06., kreiran je osnovni kurikulum za sve sestrinske studije u Hrvatskoj i implementirana je Bolonjska deklaracija, s kojom su sestre konačno ušle u sustav visokog obrazovanja, te je uveden sustav obrazovanja na razini prvostupnika i diplomskog studija. (Kalauz i sur. 2008). Medicinske sestre su najbrojnija grupacija zdravstvenih djelatnika u sustavu zdravstva i nerijetko se zbog toga za njih upotrebljava metafora "stup sustava" što bi, u neku ruku, trebalo značiti da imaju i određeno važno mjesto u tom sustavu, ali su sestre skupina zdravstvenih djelatnika sa izrazito visokim postotkom ugovora na određeno radno vrijeme. Ukupni broj sestara zaposlenih na određeno i neodređeno radno vrijeme u 2012. je prema podacima HZJZ iznosio 30.143. Broj zaposlenih na neodređeno iznosio je 24.262 ili 80,49 %, a broj sestara zaposlenih na određeno iznosio je 5.881 ili 19,51% (7).

Najčešće spominjani razlozi studenata zbog potrebe odlaska iz RH je razlika u plaći medicinske sestre u zemljama EU (2.200 eura). Ostali razlozi koje studenti Zdravstvenog veleučilišta navode su bolji radni uvjeti, veći broj medicinskih sestara na odjelima (više sestara na jednog pacijenta), veća mogućnost napredovanja, bolja edukacija te lakše zapošljavanje. Najčešće navođeni razlozi za ostanak u RH su poznato okruženje, blizina doma, manji troškovi stanovanja te poznavanje jezika.

Zaključak

Na migracije utječu i plaće medicinskih sestara, usklađenost kvalifikacija medicinskih sestara s europskim i hrvatskim regulativama, nedostatan plaćanje visobrazovanih medicinskih sestara u odnosu na prvostupnice, međuljudski odnosi u radnom okruženju, kao i nepoštivanje medicinskih sestara od strane pacijenata sve više u zadnje vrijeme popraćeno napadima, razina stresa, mogućnost beneficija i slično. Ima li sestrinska profesija prosperitet? Ovim putem autor poziva i sve prisutne da se aktivno uključe u razvoj sestrinstva ostankom u RH te razvojem u struci doprinesu budućnosti sestrinstva, koje svakako ima!

Literatura

1. Nacrt prijedloga nacionalne strategije zdravstva 2012.-2020.
<http://www.hrt.hr/fileadmin/video/49. - 1.pdf> 13.05.2017

2. Direktiva 2005/36/EZ Europskog parlamenta i vijeća.
http://www.hkms.hr/data/1400850725_360_mala_Direktiva-2005-36-EZ.pdf
13.05.2017.
3. Hrvatski strukovni sindikat medicinskih sestara - medicinskih tehničara (2007): Osvrt na rezultate ankete medicinskih sestara provedene u bolničkom sustavu RH, Zagreb.
4. Mihajlović, A. (2014): Broj medicinskih sestara u Republici Hrvatskoj – jučer, danas, sutra, Sveučilište u Zagrebu Medicinski fakultet, Zagreb.
5. Smoljanović, M. Broj liječnika i medicinskih sestara u Europi u odnosu na bruto nacionalni proizvod (BNP) i zdravstvenu potrošnju na početku trećeg tisućljeća, Hrvatski časopis za javno zdravstvo 5 (18).
6. Kalauz S i sur. (2008): Nurses in Croatia: Past, Present, and Future; Croat Med J. 49 (3), 298–306.
7. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2012): Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2011. godinu, 73-94.

ABSTRACT

Introduction: Nursing in Europe is regulated professions which are carried out standardized higher education which provides the possibility of mobility of graduates in all EU countries. How now in Croatia about 4000 students at higher education institutions providing qualifications for nurses can be expected that more students into account work abroad as an option to their employment.

Objective: The main objective of this study was to assess the views and opinions of final year students of nursing at the Health University of Zagreb migration of nurses.

Methodology: Participants were students of last year of nursing at the Health University, who filled out an online survey to verify the attitudes and thinking of going to work abroad.

Results: Results of this study indicate that about 42% of students after graduation plans to stay working in Croatia, 33% are planning to hire somewhere abroad (EU countries), while 25% of them abstained. The most commonly cited reasons for leaving the Republic of Croatia have wages, working conditions and more opportunities for advancement. The most commonly cited reasons for staying in the Republic of Croatia have been a familiar environment, housing costs and language skills.

Conclusion: The results indicate the seriousness of the problem of migration of nurses, because already during the study one-third of students thinking about going to work abroad. The data show a need to change the whole set of circumstances in the health sector if we are to reduce the migration of nurses.

Keywords: nursing students, migration, nursing positions, salary, working conditions